

úvod

Prof. RNDr. Ivo Budil, Ph.D., DSc.

Úvodní slovo

V polovině dubna 2010 navštívil Fakultu filozofickou Západočeské univerzity v Plzni profesor Zdeněk Salzmann, známý americký antropolog českého původu, který odešel do Spojených států amerických krátce po druhé světové válce. Navzdory tomu, že se plnohodnotně zapojil do amerického akademického života a například jeho učebnice lingvistické antropologie je užívána jako základní text v celém anglosaském světě i mimo něj, využil první příležitosti, aby opět navázal spojení se svou původní vlastí a po roce 1989 zde i řadu let pedagogicky působil. Jeho jméno je úzce spjato se znovuzrozením české antropologie v uplynulých dvou desetiletích. Poutavý životní příběh profesora Zdeňka Salzmana je alespoň částečně přiblížen v rozhovoru, který je zveřejněn v tomto čísle Act Fakulty filozofické Západočeské univerzity v Plzni.

Profesor Zdeněk Salzmann náležel ještě ke generaci, která byla svědkem velkého očekávání a nadějí po druhé světové válce, od jejíhož konce uplynulo pětadesát let. Byla odchována klasickou humanitní vzdělaností, pro niž byl příznačný jistý normativní logocentrismus, to znamená umístění jazyka a jeho elitních literárních projevů do středu hodnotového života společnosti. Jedním ze smyslů čtení klasických textů a neustálých gramatických rozborů (noční můry mnohých pamětníků) nebylo samoúčelné trápení ducha, ale představení žádoucích historických a literárních vzorů a snaha o převedení řádu a kázně příznačných pro výstavbu jazyka do organizace naší morální, emocionální a racionální existence.

V současné době rezignujeme na jazyk jako model normativního řádu. Řeč je vnímána především jako nástroj relativizace, dekonstrukce, revolty, ironie, klamu nebo mani-

pulace. Postmoderní jazykové hry jsou jen moderní obdobou klasické sofistiky. Znepokojivá ztráta praktické znalosti gramatiky nepředstavuje proto pravděpodobně přirozený historický lingvistický vývoj, ale může se jakožto entropický proces přenést a ohrozit další segmenty kultury, či dokonce být znepokojivým symptomem toho, že rozklad ostatních kulturních složek již probíhá. Disgrafie a dyslexie by v tomto případě nebyly fenomény primárně zdravotní, ale sociokulturní. Kultura, která nevěří svému vlastnímu jazyku, je zranitelná. Každý konsensus, kterého dosáhnou její členové, je křehký. Schopnost kultivované řeči byla jedním z projevů příslušnosti k sociální elitě. Její vulgarizace není projevem demokratizace, ale dekadence a eliminace elit, bez kterých je dlouhodobá reprodukce kultury nemožná. Když německý spisovatel Heinrich Mann napsal před druhou světovou válkou své vrcholné dílo o králi Jindřichu IV., Arnold Zweig si viditelně oddechl: „Tímto románem se znovu obsadilo místo v evropském písemnictví, které bylo uprázdňeno smrtí Anatola France.“ Byli bychom dnes schopni identifikovat arbitra západního sekulárního humanismu? Výsledek můžeme pozorovat všude kolem nás. Jak napsal André Maurois: „Jakmile místo státu zaujme strana a pomsta nahradí zákon, civilizace umírá.“ Odstraněním tradiční klasické vzdělanosti se naše civilizace zbavila výchovného programu, který spojoval intelekt a vzdělanost s iniciačním procesem. Až dodnes jsme za něj nenalezli plnohodnotnou náhradu. Inspirativnost a působivost lingvistické antropologie v pojetí profesora Zdeňka Salzmanna vyplývá právě ze sepětí s touto starou, nyní takřka zapomenutou tradicí.

prof. RNDr. Ivo Budil, Ph.D., DSc.

příspěvky

Ivo Budil
Dominika Kovářová
Petr Kučera
Alemayehu Kumsa
Roman Míčka
Josef Švejnoha
Jan Váně